

Lekcja 6

Status constructus – rzeczowniki nieregularne

1. *Status constructus*

Dotąd poznawaliśmy rzeczowniki w formie podstawowej, niezależnej, która określana jest mianem *status absolutus*. W *status absolutus* będzie występował rzeczownik pełniący funkcję podmiotu w zdaniu. Rzeczowniki mogą wchodzić w relację między sobą, tworząc najczęściej konstrukcję dopełniaczową. Pierwszy rzeczownik w konstrukcji dopełniaczowej, który jest słowem rządzącym (*nomen regens*), występuje w formie zwanej *status constructus*. Drugi rzeczownik jest słowem zarządzanym (*nomen rectum*) i występuje w formie *status absolutus*. Konstrukcja ta wyraża wzajemną zależność między rzeczownikami, która może polegać na pochodzeniu, przynależności, posiadaniu, lokalizacji. Tym samym konstrukcja dopełniaczowa służy opisowi lub identyfikacji danego obiektu.

קוֹל הַנְּבִיאַ głos proroka

מֶלֶךְ הָאָרֶץ król ziemi

W podanych wyżej związkach dopełniaczowych słowa „głos” i „król” są słowem rządzącym i występują w języku hebrajskim w *status constructus*, drugie – „proroka” i „ziemi” – są słowem zarządzanym i występują w języku hebrajskim w *status absolutus*.

Status constructus rzeczownika, czyli jego forma związana, często przyjmuje kształt odmienny od formy *status absolutus*.

דְּבַר הַמֶּלֶךְ słowo króla

Ta różnica powstaje przede wszystkim ze względu na zachodzące przesunięcie akcentu, gdyż pierwsze słowo rządzące (*nomen regens*) tworzy całość akcentową z następującym po nim słowem zarządzanym (*nomen rectum*).

Pierwsze słowo może utracić akcent całkowicie, co jest zaznaczane przez *maqqup*, częściej jednak go zatrzymuje (jak w przykładzie wyżej „król ziemi”).

בֶּן־הַמֶּלֶךְ syn króla

Tylko ostatni rzeczownik (*nomen rectum*) w konstrukcji dopełniaczowej może mieć rodzajnik określony. Określoność całego wyrażenia zależy od drugiego rzeczownika: jeśli występuje on z rodzajnikiem albo jest imieniem własnym, wówczas pierwszy rzeczownik (*nomen regens*) jest również określony.

קוֹל הַנְּבִיאַ głos proroka

קוֹל שְׁמוּאֵל głos Samuela

Inaczej mamy wyrażenie, w którym rzeczowniki tworzące konstrukcję zależną pozostają nieokreślone.

קוֹל נְבִיאַ głos (jakiegoś) proroka

W celu wyrażenia nieokreśloności pierwszego z rzeczowników w języku hebrajskim używa się przyimka לְ z drugim rzeczownikiem w konstrukcji; pierwszy rzeczownik występuje wtedy w *status absolutus*.

דְּבַר לְמֶלֶךְ (jakiś) słowo (konkretnego, znanego) króla

מִזְמוֹר לְדָוִד (jakaś) pieśń Dawida

Zarówno pierwszy, jak i drugi rzeczownik w konstrukcji dopełniaczowej mogą występować w liczbie mnogiej. Formy właściwe rzeczownikom liczby mnogiej zostaną wyjaśnione później. W poniższym przykładzie דְּבָרִים jest formą *status constructus* utworzoną od דְּבָרִים.

דְּבַר הַנְּבִיאִים słowo proroków

דְּבָרֵי הַנְּבִיאָה słowa proroka

דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים słowa proroków

W konstrukcji dopełniaczowej może pojawić się przymiotnik określający którykolwiek z rzeczowników (chodzi o wyrażenia, które w tłumaczeniu brzmiałyby: „słowo złego proroka”, „złe słowa proroka” itd.). W tym przypadku przymiotnik musi następować po całej konstrukcji. Tu może się pojawić pewna niejasność co do tego, który rzeczownik jest modyfikowany tym przymiotnikiem. Rozstrzyga w tym wypadku zgodność liczby i rodzaju: przymiotnik, który określa rzeczownik występujący w *status constructus*, zgadza się z nim co do liczby i rodzaju.

דְּבַר הַנְּבִיאָה הָרַע słowo złego proroków lub: złe słowo proroka

דְּבָרֵי הַנְּבִיאָה הָרָעִים złe słowa proroka

דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים הָרָעִים złe słowa proroków lub: słowa złych proroków

דְּבַר הַנְּבִיאִים הָרָעִים słowo złych proroków

Konstrukcja dopełniaczowa może składać się z trzech rzeczowników; przykłady złożone z czterech i więcej rzeczowników są bardzo rzadkie. Również w takich przypadkach obowiązują podane wyżej reguły odnoszące się do określoności rzeczowników i ich modyfikacji przez przymiotniki.

אִשְׁתּוֹ בֶן־הַנְּבִיאָה żona syna proroka

כָּל־יְמֵי אָדָם wszystkie dni Adama

Możliwe są konstrukcje wiązane, w których rzeczownik rządzący w *status constructus* (nomen regens) jest połączony z dwoma rzeczownikami rządzonymi w *status absolutus*. Częściej jednak rzeczownik w *status constructus* jest powtórzony w dwóch koordynowanych konstrukcjach dopełniaczowych.

בְּעֵינָי אֱלֹהִים וְאָדָם w oczach Boga i ludzi (Prz 3,4)

יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ Jahwe, Bóg nieba i Bóg ziemi (Rdz 24,3)

Nie jest zawsze oczywiste tłumaczenie konstrukcji zależnej jako związku dopełniaczowego. Czasami dla oddania sensu wyrażenia lepiej użyć wyrażenia przyimkowego lub skorzystać z przymiotnika.

לִיֹּחַ אֶבֶן tablica z kamienia, tablica kamienna (zamiast: tablica kamienia)

כֶּלִי מַיִם naczynie na wodę (zamiast: naczynie wody)

W dalszym ciągu lekcji zostaną podane reguły redukcji samogłosek przy tworzeniu *status constructus* od *status absolutus* rzeczownika. Reguły te nie wchodząc w zakres materiału wymaganego na wykładzie. Dopiero rzeczowniki tworzące *status constructus* w sposób nieregularny podane w punkcie 6 lekcji należy opanować pamięciowo.

Redukcja samogłosek przy tworzeniu *status constructus* schematycznie wygląda następująco:

		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>masculinum</i>	st. abs.	דָּבָר	דְּבָרִים
	st. cstr.	דְּבַר	דְּבָרַי
<i>femininum</i>	st. abs.	בְּרָכָה	בְּרָכוֹת
	st. cstr.	בְּרַכַּת	בְּרָכוֹת

2. Reguły tworzenia *status constructus* rzeczowników liczby pojedynczej

Obowiązują generalnie trzy zasady dotyczące redukcji samogłosek w formie *status constructus* rzeczowników liczby pojedynczej, która jest tworzona z formy *status absolutus*:

- 1) nieakcentowane \bar{a} oraz \bar{e} skraca się do a .
- 2) \bar{a} w zamkniętej sylabie końcowej skracane do a .
- 3) \bar{e} w końcowej sylabie zazwyczaj się nie zmienia, ale w przypadku małej grupy rzeczowników może być zastąpione przez a .

Przykłady

<i>status absolutus</i>	<i>status constructus</i>	reguła	tłumaczenie
יָד <i>yād</i>	יַד <i>yad</i>	2	ręka
דְּבָר <i>dābār</i>	דְּבַר <i>dəbar</i>	1 i 2	słowo
נְבִיא <i>nābīʿ</i>	נְבִיא <i>nəbīʿ</i>	1	prorok
זָקֵן <i>zākēn</i>	זָקֵן <i>zəkān</i>	1 i 3 (ze zmianą)	starzec
שֹׁפֵט <i>šōpēṭ</i>	שֹׁפֵט <i>šōpēṭ</i>	3 (bez zmian)	sędzia
סֵפֶר <i>sēper</i>	סֵפֶר <i>sēper</i>	żadna (\bar{e} jest akcentowane)	księga
נָעַר <i>naʿar</i>	נָעַר <i>naʿar</i>	żadna	chłopiec
הַיְכָל <i>hēkāl</i>	הַיְכָל <i>hēkāl</i>	2	świątynia
מִשְׁפָּט <i>mišpāt</i>	מִשְׁפָּט <i>mišpāt</i>	1	prawo
לֵבָב <i>lēbāb</i>	לֵבָב <i>ləbāb</i>	1 i 2	serce

3. *Status constructus* rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-āh*

Zasady redukcji samogłosek są te same jak te wskazane w punkcie 2. Wcześniej jednak końcówka *-āh* zostaje zamieniona na *-at*.

Przykłady

<i>status absolutus</i>	<i>status constructus</i>	reguła	tłumaczenie
שָׁנָה <i>šānāh</i>	שָׁנַת <i>šənat</i>	1	rok
עֵצָה <i>‘ešāh</i>	עֵצַת <i>‘ašat</i>	1* i 2	rada
מַלְכָּה <i>malkāh</i>	מַלְכַּת <i>malkat</i>	bez zmian	królowa
תְּפִלָּה <i>təpīllāh</i>	תְּפִלַּת <i>təpīllat</i>	bez zmian	modlitwa
בְּרָכָה <i>berākāh</i>	בְּרַכַּת <i>birkat</i>	1 i reguła <i>szewa</i> **	błogosławieństwo

* Reguła 1

Zgodnie z reguła 1 nieakcentowane *ā* oraz *ē* skraca się do *a*. Jeśli nieakcentowane *ā* oraz *ē* występuje pod spółgłoską gardłową, zmienia się wówczas w szewa złożone (o rodzaju szewa złożonego decyduje typ rzeczownika; w tym wypadku będzie *ā* (*ḥāṭēp paṭaḥ*))

** Reguła *szewa*

W języku hebrajskim nie mogą wystąpić obok siebie dwie sylaby, z których każda zawierałaby *a*. Gdy pojawia się takie zestawienie, wprowadza się następujące przekształcenie:

spółgłoska + *a* + spółgłoska + *a* → spółgłoska + *i* + spółgłoska

לְ (do) + נְבִיאִי (mojego proroka) → לְנְבִיאִי *nie: לְנְבִיאִי*

4. *Status constructus* liczby mnogiej rzeczowników zakończonych na *-ām*

W *status constructus* rzeczowników zakończonych na *-ām* (a więc rodzaju męskiego) końcówka ta jest zastąpiona przez *-ē*. Redukcje samogłosek następują regularnie, zgodnie z regułami podanym w punkcie 2.

Przykłady

<i>status absolutus</i>	<i>status constructus</i>	reguła	tłumaczenie
יָמִים <i>yāmîm</i>	יָמֵי <i>yāmê</i>	1	dni
בָּנִים <i>bānîm</i>	בָּנֵי <i>bānê</i>	1	synowie
עַמִּים <i>‘ammîm</i>	עַמֵּי <i>‘ammê</i>	–	ludy
זְקֵנִים <i>zəqēnîm</i>	זְקֵנֵי <i>zīqnê</i>	1 i reguła <i>szewa</i>	starcy
דְּבָרִים <i>dəbārîm</i>	דְּבָרֵי <i>dībrê</i>	1 i reguła <i>szewa</i>	słowa

5. *Status constructus* liczby mnogiej rzeczowników zakończonych na *-ōt*

Kończówka *-ōt* (charakterystyczna dla liczby mnogiej rzeczowników rodzaju żeńskiego) pozostaje niezmienną w *status constructus*. Obowiązuje ponadto reguła 1 redukcji samogłoskowej z punktu 2.

Przykłady

<i>status absolutus</i>	<i>status constructus</i>	reguła	tłumaczenie
שְׁמוֹת <i>šēmôt</i>	שְׁמוֹת <i>šəmôt</i>	1	imiona (sg שֵׁם)
לְבוֹת <i>libbôt</i>	לְבוֹת <i>libbôt</i>	–	serca (sg לֵב)
שְׂדוֹת <i>šādôt</i>	שְׂדוֹת <i>šədôt</i>	1	pola (sg שָׂדֶה)
בְּרָכוֹת <i>berākôt</i>	בְּרָכוֹת <i>birkôt</i>	1 i reguła <i>szewa</i>	błogosławieństwa (sg בְּרָכָה)

6. Rzeczowniki nieregularne

Pewne rzeczowniki tworzą *status constructus* w sposób nieregularny. Formy te są podawane w słownikach. Należy je opanować pamięciowo.

	sg abs.	sg cstr.	pl abs.	pl cstr.
m ojciec	אָב	אָבִי	אָבוֹת	אָבוֹת
m brat	אָח	אָחִי	אָחִים	אָחִי
f siostra	אָחוֹת	אָחוֹת	אָחִיּוֹת*	אָחִיּוֹת
m mężczyzna	אִישׁ	אִישׁ	אֲנָשִׁים	אֲנָשִׁי
f kobieta	אִשָּׁה	אִשָּׁת	נָשִׁים	נָשִׁי
m dom	בַּיִת	בַּיִת	בָּתִּים	בָּתֵּי
m syn	בֶּן	בֶּן	בָּנִים	בָּנָי
f córka	בַּת	בַּת	בָּנוֹת	בָּנוֹת
m dzień	יוֹם	יוֹם	יָמִים	יָמֵי
f miasto	עִיר	עִיר	עָרִים	עָרֵי
m głowa	רֹאשׁ	רֹאשׁ	רָאשִׁים	רָאשֵׁי

Słownictwo

אַבְרָהָם	Abraham	מַלְאָךְ	m posłaniec, anioł
אַבְרָם	Abram	מָקוֹם	m miejsce; pl מקומות
אַהֲרֹן	Aaron	עָמַד	Qal stać
אָמַר	Qal mówić	פְּלִשְׁתִּים	Filistyn, Filistyni
בָּבֶל	Babilon	פָּרַעַה	faraon
בָּשָׂר	m ciało, mięso	צָבָא	m armia, wojsko, zastęp; pl צבאות
חַיִּים	m życie	קוֹל	m głos, dźwięk
חֶרֶב	f miecz	שָׁכַן	Qal osiedlić się, mieszkać
כַּאֲשֶׁר	spójnik: jak, kiedy	שָׁמַע	Qal słuchać; + בְּקוֹל być posłusznym
כֹּה	adv. tak		

Ćwiczenia

1. Uzupełnij następujące wyrażenia zależne

- a) אֱלֹהִים duch Boga (Wj 35,31)
- b) יְהוָה anioł Pański (Rdz 16,11)
- c) כָּל־עָרֵי wszystkie miasta Filistynów (1 Sm 6,18)
- d) רִאשֵׁי szczyty gór (Rdz 8,5)
- e) יִשְׂרָאֵל synowie Izraela (Wj 1,1)
- f) הָאָדָם córki ludzkie (Rdz 6,2)
- g) הַמְּקוֹם mężczyźni miejsca (Rdz 26,7) (=miejscowi mieszkańcy)
- h) אֶל do domu kobiet (określonych) (Est 2,3) (=harem)
- i) אַבְרָהָם w dniach* Abrahama (Rdz 26,1) (=w czasach Abrahama)
- j) בְּנֵי־עַמּוֹן ojciec synów Ammona (Rdz 19,38)

* w zdaniu (i) chodzi o wyrażenie łączące przyimek בְּ i rzeczownik יָמֵים w st. cstr.; tu będzie konieczne zastosowanie reguły *szewa*.

2. Przetłumacz następujące zdania

כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל Kpł 10,6 (a)

מֶלֶךְ יְהוּדָה 1 Krł 12,23 (b)

כָּל מַלְכֵי גוֹיִם Iz 14,9 (c)

וְכָל־מַלְכֵי הָאָרֶץ Ps 102,16 (d)

בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים 2 Km 30,16 (e)

בְּכָל רִאשֵׁי הַהָרִים Ez 6,13 (f)

1 Sm 18,6 (g) מְכַלְעֵרֵי יִשְׂרָאֵל

Joz 21,19 (h) כָּל־עָרֵי בְנֵי־אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים

Ez 21,24 (i) בְּרֹאשׁ דְּרָדְדָּעִיר

3. Przetłumacz następujące zdania. Określ formę czasowników występujących w każdym zdaniu (wg schemat: Qal perf osoba liczba rodzaj)

Rdz 24,52* (a) כְּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת־הַדְּבָרִים

Rdz 18,22* (b) וְאַבְרָהָם עָמַד לְפָנָי יְהוָה

1 Sm 7,17* (c) שָׁפֵט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵת בְּכָל־הַמְּקוֹמוֹת

Jr 7,28* (d) לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהִים

Joz 11,21* (e) יְהוֹשֻׁעַ כָּרַת אֶת־הָעֵנְקִים מִכָּל הַר יְהוּדָה וּמִכָּל הַר יִשְׂרָאֵל

Iz 8,18* (f) יְהוָה צָבָאוֹת שָׁכַן בְּהַר צִיּוֹן

Wj 5,1* (g) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אָמְרוּ אֶל־פְּרֹעֹה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

Jr 7,3 (h) כֹּה־אָמַר יְהוָה צָבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

e) יְהוֹשֻׁעַ (Jozue); הָעֵנְקִים (Anakici)